

פרשת קדושים – מתנות עניים

יחידת הפסוקים: ויקרא י"ט, ט"ז

רעיון מרכזי: לתת משלנו שלנו למי שזקוק

פסוק מרכזי ללימוד: "לא תכלה פאת שדך לקצר ולקט קצירך לא תלקט. וכרמך לא תעולל ופרט כרמך לא תלקט לעני ולגר תעזב אתם אני ה' אלהיכם".

בשיעור נכיר את סוגי מתנות העניים שבתורה.

פתיחה – הבנת מושגים

- לפני שניגש ללימוד הפסוקים נכיר שני מושגים בסיסיים.
- נתלה על הלוח [או שנקרין] תמונות (נספח 1): קציר [בעזרת קומביין ובאמצעות מגל], ובציר.
- נשאל את התלמידים: מה רואים בתמונות? איך קוראים לפעולת הקטיפ של הענבים ופעולת הקטיפ של התבואה-היבול? התשובות - בציר וקציר. בציר שייך לענבים, קציר שייך לשדה.
- נאמר שבשיעור היום נפגוש ארבע מצוות. שתיים שייכות לכרם, ושתיים לשדה. [אפשר כבר לתלות את התמונות על הלוח] לאחר שנכיר את המצוות – נמיין אותן, אלו שייכות לכרם ואלו לשדה.

מתנות עניים

- נסביר שהיום נלמד על מתנות עניים. יש חמש מתנות עניים. ארבע מהן מופיעות בפסוקים שלנו, ואחת מופיעה בחומש דברים.
- נקרא את הפסוקים כיחידה אחת, ולאחר מכן נקרא שוב לאט [אפשר להקרין שקוף בכיתה]. נבקש מהתלמידים לעצור אותנו בכל פעם שהם מזהים שם של אחת מהמתנות לעניים.

"ויבקצרו את קציר ארצכם:

1. לא תכלה **פאת** שדך לקצר

2. **ולקט** קצירך לא תלקט.

3. וכרמך לא **תעולל**

4. **ופרט** כרמך לא תלקט:

לעני ולגר תעזב אתם, אני ה' אלהיכם".

נרשום על הלוח את שמות המתנות:

1. פאה

2. לקט

3. עוללות

4. פרט

- נסביר על כל אחת מהמתנות, ונעזר בתמונות של ארבעת המצוות (מצורף), אותן נתלה על הלוח, או בשקף.
לאחר ההסבר נבקש מהתלמידים לזהות איזו תמונה שייכת לאיזו מצווה.

1. **לקט:** שיבולת אחת או שתיים הנופלות מיד הקוצר בעת הקצירה. על בעל השדה להשאיר אותן לעניים.

לקט מלשון ללקט, לאסוף. העני אוסף את מה שנופל לקוצר.

2. **פאה:** את התבואה בקצה השדה צריך בעל השדה להשאיר לעניים ולא לקוצר.
פאה זה קצה. פאת הראש – הקצה של השיער ליד האוזן.

3. **עוללות:** אשכול ענבים שאיננו מלא ושלם [בצורה של אשכול מלא - רחב מלמעלה עד שנהיה צר למטה] אלא מדולל ומדולדל, אשכול קטן עם ענבים בודדים ומכאן שמו: עוללות. עולל פירושו תינוק.

4. **פרט:** ענבים בודדים שנשרו בעת הבציר. לא מתכופפים לאסוף אותם אלא משאירים לעניים.

- אפשר להזכיר את מצוות השכחה המופיעה בחומש דברים – אם שוכחים לקצור אלומה בודדת בשדה אין לחזור ולקחתה.
- כעת נחלק את הפעולות לשדה ולכרם: לקט ופאה שייכות לשדה, פרט ועוללות – לכרם.
- נשאל את התלמידים חידה: על איזו דמות מסופר בתנ"ך שהיתה עניה ולכן ליקטה בשדה של אדם אחר, שקיים את המצווה ונתן לה ללקוט?
זוהי כמובן רות, ממגילת רות, שהגיעה ללקט בשדה של בועז.

מסר והפנמה:

נוסיף ונסביר: כי היבול, התבואה, שייכים לה'. מותר לו "לקחת" כביכול ולצוות להתחלק עם מישהו אחר. הקב"ה מצווה אותנו שניקח חלק מהיבול ששייך לנו וניתן לעניים. זאת מהות מתנות עניים – העברה ממי שיש לו למי שאין לו.

- לאלו מידות מחנכת המצווה הזו? נדלה מהילדים מילים: ויתור, נדיבות, טוב לב, עזרה לזולת.
- נקשר זאת לחיי היום-יום:
 1. כיצד בחיים שלנו אנו יכולים להביא לידי ביטוי את המידות הטובות הללו? הילדים יתנו דוגמאות למעשים.
 2. האם הילדים מכירים ארגונים שאוספים מזון/בגדים עבור עניים? אפשר למצוא סרטון על אחת העמותות הללו או לראיין את אחד המתנדבים/עובדים בעמותות הללו [לא פעם יש מקרובי המשפחה של הילדים שעוסקים בכך בהתנדבות]
- נזהה אלו רגשות צפים בנו כשאנחנו בצד הנותן ואלו רגשות כשאנחנו בצד המקבל.

סיכום

- נחוד חידון קצר – נאמר שם של מצווה והתלמידים יצטרכו להסביר אותה.
- נציג כאילו אנחנו ארבעה עניים שונים. כל עני מספר מחוויות יומו, והתלמידים יצטרכו לזהות איזו מצווה קיימו האנשים בדה או בכרם בו ביקרו העניים:
 - היום הלכתי היום אחרי הקוצרים של ראובן, ולכן יכולתי לאסוף הרבה שיבולים שנפלו להם בשעת הקציר.
 - הקוצרים של ראובן קיימו מצוות... (לקט)
- אני הגעתי לשדה של ראובן מאוחר, כשכבר סיימו הקוצרים לקצור, ואספתי רק את התבואה שהשאירו בקצה השדה לעניים ולגרים.
- הקוצרים של ראובן קיימו מצוות... (פאה)
- אני רציתי להביא הביתה ענבים. הלכתי אחרי הבוצרים בכרם של שמעון. מדי פעם התכופתי ואספתי ענבים שנפלו מידיהם לארץ ושהם לא התכופפו לאוספם.
- הבוצרים בכרם של שמעון קיימו מצוות... (פרט)
- כואב לי מאוד הגב, קשה לי להתכופף, העדפתי לחפש בין הגפנים שכבר בצרו הבוצרים של שמעון, ומצאתי מספר אשכולות לא כל כך יפים שהשאירו ולא בצרו, אבל בשבילי גם זה טוב.
- הבוצרים בכרם של שמעון קיימו מצוות... (עוללות)

- נשלים את תעודות הזהות למצוות מתנות עניים:

הצעות נוספות

- ליצור דגם של המצוות הנ"ל – מפלסטלינה, קופסת קורנפלקס, גלילי נייר טואלט וכו'.

נספח 1 – קציר ובציר

